

A profesora e investigadora María Pilar García Negro debulla a figura de Ricardo Carvalho Calero neste texto, que viu a luz por primeira vez no número 139 do semanario *Sermos Galiza*, en 2015.

Texto **María Pilar García Negro** + Fotos **Nós Diario**

As mans de Carvalho Calero a desprazar as follas dun libro na exposición.

O mérito do traballo, o valor da historia

Ricardo Carvalho Calero: a voz do rigor

Xa vai para catro anos (1 de Xuño de 2011), unha servidora publicaba un artigo no extinto *Xornal de Galicia* (desaparecido por orde da superioridade), artigo que dei en titular "Un verso infeliz". Nel, facía referencia a un volume, algo desfarrumallado, do libro *Vieiros*, de Ricardo Carvalho Calero, publicado en 1931. Este exemplar —que posuímos grazas á xenerosidade de Margarida Carballo Ramos— é o que o autor dedicara a Rodrigo Sanz. Este político agrarista e rexionalista moderado, que fundara o Ateneo ferrolano onde un mozo Carvalho proferira unha conferencia, leu, polo que demostran as súas anotacións, moi atentamente este volume poético daquel escritor novel de 20 anos. Cualifica, en xeral, positivamente os seus poemas, mais hai un apontamento nun deles, o titulado "Noiturno composte-

lán", que chama particularmente a atención. É o que reza: "Buena. Otro verso final infeliz por corto". Este verso *defectuoso* di así: "n-un rexurdir grorioso da Galiza". Todo o poema —evocación da praza da Quintana baixo o luar—, está escrito en versos de catorce sílabas e rima asoante nos pares, e finaliza con este, de once. Tal e como o lemos, este final non se debe á impericia do autor, mesmamente moi sabedor da preceptiva e da retórica poética, senón á vontade de marcar un presente aberto a expectativas melloradas, un futuro de rehabilitación para a nación, desexada na mención previa da praza da Quintana, onde tiñan lugar os mítins das arengas, por exemplo, como preludio e celebración do Día da Patria Galega. O verso "infeliz", na lectura de Rodrigo Sanz, na realidade cómpre conectalo a unha evocación poética onde onde van comparecer o arcebispo Xelmírez, o mestre Mateo ou a raíña Urraca, elementos

dunha historia galega que había de volver por si, na ansia do rexurdimiento desexado. Eis a primeira e a derradeira estrofas:

Os sinos esgazaron a tea do silencio. / do outo do campadario, como pombas feridas / polos dardos do tempo, besteiro inmorredoiro, / caíndo en col da noite as badaladas ían.

CARVALHO NON SE AFILIA Á DESERCIÓN NEN SEGUNDA OS PLANOS PIÑEIRISTAS DE DILUCIÓN DOS 'GALEGUISTAS' NOS PARTIDOS ESTATAIS

Na noite recendente de arumes centearios / A voz fonda sômentes do silencio s'ouví. / A praza da Quintaa, baixo o luar, soñaba / n-un rexurdir grorioso da Galiza.

Un verso infeliz. Tal foi o decreto que se cerneu sobre Carvalho cando decidiu ser un *verso libre* e, na derradeira década da súa vida, reatar a súa biografía con aqueles anos da mocidade republicana e nacionalista, abruptamente interruptos pola guerra civil española e a barbarie nela desatada e alongada durante toda a duración do rexime ditatorial. Sempre se reclamou dun único partido, o Partido Galeguista de antes da guerra, e sempre se manifestou leal ao seu ideario e á súa práctica. Nunca admitiu ser considerado un *heterodoxo* ou un *disidente*, xustamente por se considerar fiel a aquela ortodoxia. Mais dáse a circunstancia de que cando se selou a defunción de-

especial Carvalho Calero

PÁXINAS PATROCINADAS

Ricardo Carvalho Calero,
entre amigos.

finitiva daquel partido por quen administraban a súa sigla e xa tiñan máis que decidida a súa liquidación, Carvalho non se afilia á deserción (Realidade Galega) nen secunda os planos piñeiristas de dilución dos *galeguistas* nos partidos estatais-españóis (Fernández Albor: Alianza Popular; García-Sabell, UCD-PSOE; Ramón Piñeiro, Carlos Casares, Benxamín Casal e Alfredo Conde, *independentes* nas listaxes do PSOE para as primeiras eleccións autonómicas de 1981 e, ao fin, deputados deste grupo parlamentar na primeira Cámara galega). Carvalho nen secunda esta política nen asegunda o nacionalismo galego que profesara e que, no comezo da década dos oitenta, xa tiña outros titulares, outras siglas, outra organización e outras miras de concienciación e de mobilización social. Colaborou, por iso, activa e cordialmente, en e con actos organizados polo

BNG, por asociacións culturais nacionalistas, coa AS-PG, con AGAL, coa Mesa pola Normalización Lingüística, que nacera na primavera de 1986. Del foi o discurso que puxo o ramo ao nacemento desta asociación.

Voltemos a anos anteriores. Tanto na Real Academia Galega (onde ingresara no 17 de Maio de 1958 cun discurso sobre as fontes literarias de Rosalía de Castro) como na editorial Galaxia, Carvalho dá mostras cumpridas de ser o intelectual mellor preparado da súa xeración e aquel, dos sobreviventes ou dos residentes na Galiza, a quen se lle podía e debía encomendar a elaboración da gramática moderna do galego ou da primeira historia da literatura contemporánea realizada con rigor e criterios científicos e solventes. Relembramos as datas. A segunda coñece a súa primeira edición en 1963; a primeira ve a luz en 1966 e acadará sete edi-

cións. Non por casualidade. No ecuador desta década de sesenta nacen a Unión do Povo Galego, o Partido Socialista Galego, asociacións culturais decisivas como, por exemplo, O Galo ou O Facho, en Compostela e na Coruña respectivamente. Que queremos significar? Había *fame* de coñecer e practicar con autenticidade e corrección o galego e, por suposto, de se informar sobre unha das súas artes fundamentais, a literatura. Carvalho serviu estes cometidos co máximo pundonor e seriedade. A partir da fin da década de setenta e ao longo de toda a seguinte, decrétese o seu *desterro*, polas razóns antes comentadas. No medio e medio desa década final da súa vida, non ten onde publicar a novela *Scórpio*. Fara, xestión mediante de Francisco Pillado, na editorial Sotelo Blanco. Igualmente, as súas memorias dialogadas, publicadas tamén nesta editora, da autoría

do escritor citado e mais de Miguel Anxo Fernán-Vello, sofren contundentes presións para evitar a súa saída como libro.

A obra extensa, inmensa en número e perfectamente salvábel en calidade e rigor (o que non implica, como se nos caricaturiza a quen así o recoñecemos, adoración acrítica, ou seguimento reverencial ou

mimetismo analítico) de Carvalho aí está, fala por si mesma e a ela nos referimos no noso libro *Ricardo Carvalho Calero: a ciencia ao servizo da nación*, continuación doutros previos da asociación cultural Medulio, de Ferrol, de Aurora Marco, Martinho Montero Santalha, Carmen Blanco, Francisco Salinas ou Reimunde Noreña, para alén das memorias antes citadas. Volumes póstumos como *Do galego e da Galiza* ou *Umha voz na Galiza* continúan a conter textos utilísimos para a diagnose da nosa lingua e para completarmos o coñecemento preciso da nosa literatura.

25 de Marzo de 2015: 25 aniversario do falecemento de Carvalho Calero. A súa obra segue a ser viva, valiosa e útil. Leámola e aproveitémola sen caricaturas.

Este texto de María Pilar García Negro foi publicado no número 139 de *Sermos Galiza*, a 26 de marzo de 2015 (A Fondo 104).

**CARVALHO
DÁ MOSTRAS
CUMPRIDAS
DE SER O
INTELLECTUAL
MELLOR PREPARADO
DA SÚA XERACIÓN**